

աղջիկ է. որ այնպիսի ցեղ մըն է, զոր Ռուսք կ'արհամարհեն. բայց ինքն ի Նիշնյ-Նովկորոտ կուսատտան մը մէջ կրթութեան է եւ իւր բնութեան քաղցրութիւնն ու առաքինութիւնը զինքը Ռուսեմ կը վար չեն թողուր. — մայրն ալ Ռուս է, :

“Իմ շարժումն չար մի մէկնէր, պատասխանեց պատանին եռանդեամբ: Անիկի աղետաւորութիւնը կ'ըսէր ինքնաբերական. — բայց ես, “Ներէ, որդեակ, եթէ դքեզ վշտացուցի, ըսաւ թունկուզը սրտագին նշանակաւ. Իրեքը մեծանշանութեանդ վրայ տարակուսած չեմ: Գիտցիր որ հարուստ եմ եւ շատ հարուստ: Նախնեացս դարերէ ի վեր կուտած գանձերը երկրի ծոցը պահուած են: Ամէն բան քուկդ կ'ըլլայ — ամէն բան: ,

“Հասմիլ, յարեց պատանին տիրութեամբ. բան մը միայն կը մոռնաս. ես գերի եմ. վանդակի թռչնոյն հետ՝ ազատ թռչելու վրայ ով կը խօսի: ,

“Ապտա կ'ըլլաս, գոչեց թունկուզը. ոսկին ամէն բանի կարող է. փախտեան ձամբան կը բանայ քեզի. գքեզ հետս կ'առնուի, երբ փախչելու ամէն բան պատրաստ ըլլայ: ,

Ալեքսի Նշանակալեց նշուածք մ'արձակեց իւր բնակացին վրայ, որ իւր նախկին օպշուութեան մէջ ընկրմած էր: “Հասմիլ, ինք զինքդ մոռցր ես: , Թունկուզը ծիծաղելով պատասխանեց. “Հոս կրնանք խօսիլ, անիկայ բախտիդ արգելք չ'ըլլար — եւ երջանիկ կ'ըլլաս: Չեմ ուզեր դքեզ դիւթելով ամայի տափաստանաց մէջ փակել՝ կենացդ օրերը դառնացնելու. համար: Անշուշտ երկայն չի տես, այս աչքերս կը փակուին եւ այս բազմախոնջ մարմինս հանգըտաւորք կ'ամփոփուի: Այն ատեն երջանիկ կ'ըլլաս Անիկիան ունենալով քեզի ամուսին. այն ատեն — : ,

Ծերժողակաւն ձեռով մ'Ալեքսի ձեռքը կարկանդակ. “Հասմիլ, յառաջ մի երթար, մի: ,

“Չես ուզեր. հարցուց թունկուզը՝ լի տրտմութեամբ. տես որդի չուշիմ, որ սկարացեալ աչքեր փակէ, որդի չուշիմ, զոր օրհնեմ եւ որուն գանձերս ժառանգութիւն թողուլ կառնամ: Եղի որդի, պիտանի, եւ չես զղջար: ,

Իւր ներքին յուզումը պատանւոյն կերպարանաց վրայ կը զարնէր: ,

“Լէ, կը շարունակէր ծերունին եռանդեամբ. “Եւ ապա մերժէ ինչիրս, եթէ կրնաս: Որդի մ'ունէի վայելագոյնս եւ քաղցր, որ իւր ցեղին ծաղիկն էր: Աւիւծի պէս քաջ էր, գառնուկի պէս՝ հլու: Զակատաւարտներու մէջ

աջ բազուկս եւ վահանս էր. պատերազմի մը մէջ մեր փորձիկ գունդը՝ թէեւ գու պատերազմող, օսակայն լինեամբս բազմութենէն պարտեցաւ: Նոյն ժամանակ եկաւ շար ոգին եւ որդւոյս հոգին՝ միացուց: Եարձակման մը միջոցին, զոր մեր ցեղը կ'ընէր, ռուս աղէկան մը կ'անանք ազատեց եւ անոր սիրոյն համար ամէն բան — հայր, հայրենիք եւ պատիւ — մոռցաւ: ,

“Որք էր աղիկը: Նահանգին կառավարին անոր խնամակալն էր: Ահսան նենգութեամբ Ահմէտին միտքն պղտորել եւ յաղորեցան: Այդ աղէկան հետ ամուսնաւալ կարենալու համար՝ մասնեց զիս, մասնեց մեր ցեղը: Եւ երբ ես պատերազմի մէջ առած վերքես անկողնոյ էի գաւառած՝ յառնէ իմ անձնատուր եղաւ անոնց որ մեզմէ յաղթուած էին, եւ յանձնեց զէնքերն ու աւարը: Եւսոյ իւր եղբարց մէջէն փախաւ հոն՝ ուր կը կոչէր զինքը — մասնութեան գիւղը: ,

Խորունկ շունչ մ'առնելով ծերունի թունկուզը քանի մը վայրկեան հանգիստ ըրաւ: Մտադրութեամբ կը լսէր Ալեքսի, մինչդեռ իւր ծերունի բնակակիցը պէսպէս մոռածութեանց անձնատուր եղած կը նստէր: ,

(Միջոցեւ ԳԼ ԱճԳԻ)

ԱՆԻԿԻԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԸ ԳՆՈՐԸ

Անիկիանականներու (anarchiste) ամէնէն ստատիկ ու կատարի անձնատուրութեանց մի՛ն՝ Ալէն Գոնզէն (Alain Gonzien) վերջերս դարձի եկած է եւ Ափրիկեան առաքելոց (missionnaire) կարգը պիտի մտնէ: Այս դարձը մեծ աղմուկ յարցոյ իւր կողմնակցութեան մէջ. Գոնզէն Ալէն Գոնզէն հրապարակական ամենայնուրեւ ժողովոց ամենանշանաւոր հրապարակածներէն մին է, որ ամենալատմամբ վարդապետութիւններն յաղագիտութեամբ կը պայտպանէր. եւ անթույլ գործունէութեամբ առաջնորդ ըլլալով քաղաքական ամէն յայտարարութեանց, գործունէ պատանկցութիւն ունեցած էր այլեւայլ ձեռնարկութեանց գեմ մղուած կռիւներու մէջ: ,

Այս անակնկալ փոփոխութիւնն, որ կ'ապշուցնէ եւ տակաւին անհաւատարի կ'երեւայ իւր բարեկամներուն, ինքը Ալէն Գոնզէն քաղաքացի եւ պատմեց մեզ հետեւեւ եղանակաւ: ,

“Հատ ճիշդ է, բուս ինքը, ես դարձած եմ. Այլ եւս անիկիանական չեմ, պարզապէս կաթողիկոսայ մի՛ն էմ. Գիտե՛ք որ ես անգամ մը յեղափոխական թէադոնէն անհետացայ՝ իբրեւ ծովային հետախուզար մի՛ զինուորական պարտութեան ժամանակաւորաւ: Օպր, ուր զրկուած էի, Փրանկոսկեան առաքելներու հետ յարաբերութեան մէջ մայր, Օպր շուտ քիչ սպիտակամորթ կայ, եւ ու

մենայն դե իւր հայրենակցաց հետ պետակցի առանց միտ դնելու անոնց քաղաքական եւ կրօնական կարեւացի շահաւորութիւն, այն չարք ինծի այնպիսի սիրայիւր ընդունելութիւն ըրին, որ սկսայ իրենց յաճախ այնչափ ինձ ընել:

«Ի սկզբան կրօնական ինդուիզմի վրայ խօսք չեղան: Ար խոսեցինք գիտութեանց վրայ, ի մասնաւորի զհետադիմութիւնը (hypnotisme) վառ խոսակցութեան նիւթ էր, եւ յայտնի է որ իմ կարծիքներս չարք կարծեաց միասին չէին: Բիշ մ'եղարք տանք կրօնական գրութիւններ տուին ինձ, զորոք անյաշուութեամբ կարգացի:

«Այս գրքերն մի քանիսն մտացաւ մէջ տարակույսներ յարուցին, եւ տարակուսի մասն ընդդէմ էր կուրի վարդապետութեան մը, որուն եւ ոչ առաջին բառը դիտէ: Ամենայն ինչ կախած է այն շրջակայքէն, որուն մէջ մարդ կ'ապրի:

«Մարգիկ ոչ հոգեպաշտ եւ ոչ նիւթ ապաշտ կը ծնանին: Երկտասարդութեան ժամանակ մարդուն առած կրթութեան համեմատ՝ մարդս այս կամ այն կողմէ կը միտէ: Ամեն մէկն այնուհետեւ փիլիսոփայական այս կամ այն գրութիւնը կ'ընդգրկէ: Յիս զործուած փոփոխութիւնն օմանց նորանշան պիտի երեւայ: Սակայն ասոր մէջ զարմանալու բան չկայ: Եղարկայէլ զաղափարներն զանազան կէտերու մէջ իրարու հետ կը միտան: Անտարակուսելի է որ անիշխանականք կրօնական են իրենց տեսակէն մէջ: Մարգիկութիւնն իրենց կրօն առած են, զոր կ'առաւուածացնեն եւ իրենց զաղափարականցնորք կը յանգի որոշ չափով մը ի խորհրդականութիւն (mysticism):

«Փարիզ զարեւած ժամանակ տակաւին դարձի եկած չէի: Ար տարակուսէի. այսչափ միայն: Բիշ մ'առնեմ վերտոնի սկսայ անիշխանականաց հետ յարաբերութեան մէջ մտնել, ի մէջ այլոց նաեւ Էլար Մարգիկի հետ, զոր եւ յայտմ' իրեւ շատ երեւելի հանճար մը կը նկատեմ:

«Միեւնոյն միջոցին Փարիզի առաքելոց եւ քահանայից հետ յարաբերութեան մէջ էի, եւ կը կարգայի ոչ թէ կրօն տարածելու նպատակամ' այլ քահանայից համար գրուած գրքեր: Յիշեմ՝ կղերականներու մէջ զործածուած Տեսական եւ Բարոյական աստուածաբանութիւնը եւ Ս. Թովմայի Բովանդակութիւնը:

«Մարգիկաց խմբերը դիտելով՝ մարգիկութեան վրայ ունեցած զաղափարս նուաստացաւ: Մեկուսացին: Միջակայքն ալ ինծի չէր յարմարեր, եւ կրօնական ուսումնիցս յառաջ վարելով՝ հասունացայ այնչափ, որ կրնայի վարդապետութիւնն փոխել: Տարակուսոյն յիս անգի տուաւ անխախտ եւ բացարձակ համոզման: Այլ թէ զգացմունքն, այլ պարզապէս ծանրախոհ ուսմունքն զիս փոխեցին:

«Երբ որ զգայի որ զարեւի եկած եմ, զայի գտայ առաքելական եւ քահանաներ, որոնք ամեն

նալու խորհուրդներ տուին ինծի, եւ ի վեր քան զամենայն յորդորելին զիս որ որոշում մը չընեմ՝ բայց միայն հասուն խորհրդով: Արեմն յանկարծ խտար բան չէ: Ինչ որ գործեցի, զործեցի ինչն լիութիւն պատուով եւամբ: Ամենեւին ծնունդ մը չեղաւ ինծի:

«Այլ ինք զինքս որոշած եւ իրեք կամ չորս կեայ կողմնակցութեան մէջ մտած եմ, եւ այն գործունէութիւնն ու անձնանկրութիւնը՝ զոր ցոյց տուի երբեմն անիշխանականութիւնը պաշտպանելու, պատարտեմ եմ ցուցնելու կամ զոգիկականութեան զատուկ յաղթութեանը: Կարելի է որ Ափրիկէի առաքելութեան երբեմ, կարելի ալ է որ Փարիզ մնամ, ուր կրնամ ինք զինքն նուիրել քրիստոնէական ընկերակցութեան տարածման գործունէութեան:

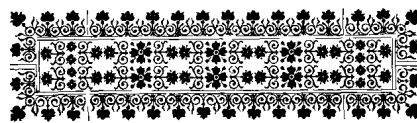
«Հասանական է որ ի սկզբան առանձնական բանախօսութիւններ կատարեմ կամ զոգիկեայ գործափարաց շրջանին մէջ, իմ որակարգս, որ առաջին գումարմանց համար անփոփոխական է, այս է՝ Եկեղեցի եւ ընկերական ինդուիզմ: Պիտի յիշեմ Վեռնի Ժ. Գի. շրջաբերականին հրահանգացը վրայ: Փաստեր պիտի առնուած Աւետարանէն, որ տղատապ եւ նեղելոց ծնարկտ մտածան է:

«Եթէ այնուհետեւ Ափրիկէի առաքելոց կարգը չմտնեմ, գրքով եւ խօսքով Եկեղեցւոյ տնտեսական վարդապետութիւնները պիտի պաշտպանեմ:

«Եթէ Կուլդէն, ինչպէս կը յայտարարէ, իւր բովանդակ գործունէութիւնն ի նպատակ նոր համոզմանց գործածել, կ'աթ զոգիկեայ գառն լաւ նորեք (rectue) մը գտած կ'ըլլայ: Բայց ի վերջ թող ներէ ինձ որ խորհուրդ մը տամ, թէ հրապարակական ժողովոց մէջ ամենեւին չիտայ: Հին բայերաներն՝ անիշխանականներն ինծի ըսին որ եթէ Կուլդէն հրապարակաւ ճառախօսելու ըլլայ, այնպիսի աստանայական աղմուկ (boucan) զը պիտի յարուցանեն, որպիսին երբեք տեսնուած չէ: Եւ յայտնի է որ աղմուկ յարուցանելու մէջ անիշխանականք ի վաղուց վարպետ եղած են:

„Le Figaro“ 22 Sept. 1891.

Montguyon.

ՅԵՂԵՐԱՅԵՐ

ՆՈՐԱՆՈՒՐԵ

Նոր տնտիկ պայտահարոյի ինն:

Փարիզի ձիաձիգ երկաթ ուղւոյ ընկերութիւնը նոր եղանակաւ մը կը պայտահարէ իւր մէքեր, որոնք ամեն օր քան ըլլող, ճամբայ կ'ընեն: Նոր երկաթներէ հիններէն նման են, սակայն Bessemerի պողպատէ պատրաստուած են: Այս պայտերն ա-